

AGENDA 22

WŁADZE LOKALNE

Instrukcja w zakresie planowania polityki
na rzecz osób niepełnosprawnych
w społecznościach lokalnych

WERSJA UAKTUALNIONA

DHR*

Synskadades Riksförbund

The Swedish Aphasia Association, The National Association for the Prevention of Asthma and Allergies, The Swedish Association Breast Cancer Societies, The Swedish National Association for Deaf, Hearing Impaired and Language Impaired Children, Swedish Federation of Disabled Persons, Swedish Hemophilia Society, The Swedish Association for the Electrosensitive, The Swedish Association for Persons with Difficulties in Reading and Writing/Dyslexia, The Association of the Swedish Deaf-Blind, The Swedish National Society for Persons with Mental Handicap, The Swedish Association for Rehabilitation of Head Injured Persons (Brain Power), The Heart and Lung Patients Association, The Swedish Heart-Children's Association, The Swedish Association of Hard of Hearing, The Swedish Ostomy Association, The Swedish Association of Neurologically Disabled, The Swedish Psoriasis Association, The Swedish National Association for Disabled Children and Young People, The Swedish Rheumatism Association, The National Society Autism in Sweden, The Swedish Cystic Fibrosis Association, National Association for Hematological Diseases, The Federal Organisation for People Living with HIV, The Swedish Association of People with Stomach and Bowel Diseases, The Swedish Association of Kidney Patients, The Swedish Association for Social and Mental Health, Swedish Association for Persons Disabled by Accidents or by Polio, The Coeliac Society of Sweden, The Swedish Diabetic Association, The Swedish Epilepsy Association, The Swedish Association of Laryngectomees, The National Association of Stammerers, The Swedish Stroke Association, The Swedish Parkinson's Disease Association, The Swedish Association of Dental Mercury Patients, The Swedish National Association of the Deaf, The Swedish Association of Rare Disorders

Tytuł oryginału: LOCAL AUTHORITIES

ISBN 83-917543-2-4

© The Swedish co-operative body of Organisations of Disabled People
Revised version 2001

Tłumaczenie polskie: Anna Firkowska- Mankiewicz

Opracowanie wydano w roku 2002, staraniem Zarządu Głównego Polskiego Stowarzyszenia na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym, w ramach projektu Inclusion Europe pt. „Rozwój Praw Człowieka w odniesieniu do Osób Niepełnosprawnych Intellektualnie w Społeczeństwie Cywilnym“, dzięki środkom finansowym Unii Europejskiej.

Adres do korespondencji:
02-639 Warszawa, ul. Głogowa 2 b
tel. (0-22) 848 82 60, 646 03 14, fax: (0-22) 848 61 62

BPH PBK SA XIV Oddział w Warszawie
11101109-401100092092
e-mail: wyzwanie@free.ngo.pl
www.psouu.org.pl

Słowo od wydawcy polskiego

*Oddajemy do rąk tych, od których zależy tworzenie warunków realizacji praw człowieka osób niepełnosprawnych w Polsce pozycję nadzwyczaj cenną. Została ona opracowana przez organizacje osób niepełnosprawnych w Szwecji, a przyjęta przez władze tego kraju. Jej waga polega przede wszystkim na tym, że jednoznacznie opiera się na prawach człowieka jako fundamentalnej wartości demokracji oraz, że korzysta ze Standardowych Zasad Wyrównywania Szans Osób Niepełnosprawnych ONZ, tego precyzyjnego narzędzia dla wszelkich poważnie traktowanych działań. Zwłaszcza - oceny sytuacji osób niepełnosprawnych, opracowywania planów polityki społecznej do nich kierowanej oraz monitorowania, ewaluacji i kontroli realizacji przyjętych ustaleń. Wielką zaletą materiału pt. **Agenda 22. Władze lokalne. Instruktaż w zakresie planowania polityki na rzecz osób niepełnosprawnych w społecznościach lokalnych** jest jego konkretność i szczegółowość uniemożliwiająca ucieczkę w ogólnikowe, ideologiczne stwierdzenia i deklaracje, a także lokalność, czyli koncentracja na środowisku, w którym człowiek żyje i ośrodkach decyzyjnych dla tego środowiska najważniejszych.*

Wreszcie pragniemy zwrócić uwagę na cechę przewodnią podejścia zaprezentowanego w dokumencie, a mianowicie na integrację i równoprawność wiedzy, doświadczenia, kompetencji i zasobów wszystkich podmiotów, które mają coś do powiedzenia, i do zrobienia, w kwestii wyrównywania szans i włączania osób niepełnosprawnych w główny nurt życia społecznego. Chodzi tu o współpracę organizacji pozarządowych zrzeszających osoby niepełnosprawne - traktowanych jako równoprawni partnerzy - ze społecznościami lokalnymi, z organizacjami samorządowymi, administracją publiczną i innymi instytucjami. Na tym tle wyraźniej można dostrzec dążenia do pogłębiania subsydiarności i dialogu społecznego w Szwecji.

Jesteśmy przekonani, że sukcesy tego kraju w dziedzinie jakości życia osób niepełnosprawnych mają swoje źródło nie tylko w wielkości środków finansowych, które może on przeznaczyć na realizację przyjętej na rzecz niepełnosprawnych polityki społecznej, z którymi to kwotami Polska nawet nie może się porównywać. Szwedzki sukces jest możliwy również dzięki zintegrowaniu sił, metodzie działania, kompetencji i konsekwencji w dłuższym okresie czasu. A to byłoby możliwe również w niebogatej Polsce.

Agenda 22 jest adaptowana do stosowania jej w różnych krajach - skorzystajmy z niej.

Krystyna Mrugalska

Prezes Zarządu Głównego Polskiego Stowarzyszenia
na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym

AGENDA 22

Ma na celu wdrożenie ONZ-owskich Standardowych Zasad Wyrównywania Szans poprzez nakreślenie planu polityki na rzecz osób niepełnosprawnych.

PAŃSTWO, RADY REGIONÓW, społeczności lokalne, przedsiębiorstwa i różne organizacje i instytucje powinny:

- nawiązać współpracę z organizacjami zrzeszającymi osoby niepełnosprawne i traktować je jak równoprawnych partnerów,
- razem z tymi organizacjami dokonać przeglądu własnych działań pod kątem tego, jak mają się one do Standardowych Zasad,
- wraz z organizacjami osób niepełnosprawnych sporządzić wykaz potrzeb tych osób,
- wypełnić lukę pomiędzy aktualnie istniejącymi zasobami a potrzebami osób niepełnosprawnych, opracowując odrębny plan polityki na rzecz osób niepełnosprawnych,
- określić, w jaki sposób kwestie dotyczące niepełnosprawności mają być uwzględniane we wszystkich procesach decyzyjnych,
- określić zasady przyszłej kooperacji z organizacjami osób niepełnosprawnych,
- dokonywać w ustalonych terminach przeglądu i ewaluacji planu polityki na rzecz osób niepełnosprawnych,

Organizacje osób niepełnosprawnych powinny:

- mieć zapewnione określone warunki funkcjonowania, aby mogły sprostać roli ekspertów we własnych sprawach,
- monitorować realizację, ocenę i uaktualnianie planu polityki na rzecz osób niepełnosprawnych.

Spis treści

Prawa człowieka jako podstawa	7
Założenia	10
Równość szans - kwestią praw człowieka	10
Wykorzystanie wiedzy	10
ONZ-owskie Standardowe Zasady jako baza	11
Wstępne warunki równego uczestnictwa	12
Kluczowe obszary	12
Działania wdrożeniowe	12
Zastosowanie Standardowych Zasad	13

AGENDA 22

Część 1. Charakterystyka dobrego planu polityki na rzecz osób niepełnosprawnych	16
● Standardowe Zasady jako wytyczne	16
● Ścisła współpraca z organizacjami osób niepełnosprawnych	16
● Włączanie w główny nurt	17
● Kobiety, dzieci i imigranci	17
● Rozwiązania ogólne i indywidualne	18
● Wolność wyboru	18
● Społeczeństwo jako przykład	18
● Dalsza współpraca z organizacjami osób niepełnosprawnych	19
● Cele	19
● Konkretnie rozwiązania	19
● Ewaluacja i rewizja	19
Część 2. Równoprawni partnerzy	20
● Równe warunki	20
● Czas i pieniądze	20
● Grupa Agenda 22	21
● Grupy robocze	21
● Organizacje osób niepełnosprawnych	21

Część 3. Od idei do planu polityki na rzecz osób niepełnosprawnych	22
Faza 1. Inwentarz działań władz lokalnych w oparciu o Standardowe Zasady	23
Faza 2. Inwentarz potrzeb osób niepełnosprawnych w zakresie służb i usług	24
Faza 3. Kompilacja, analiza i ustalenie priorytetów	24
Faza 4. Plan polityki na rzecz osób niepełnosprawnych - projekt wstępny	25
Faza 5. Przyjęcie planu przez nadrzędny organ decyzyjny	26

Pytania dotyczące ONZ-owskich Standardowych Zasad	28
Zasada 1. Budzenie świadomości	29
Zasada 2. Opieka medyczna	31
Zasada 3. Rehabilitacja	32
Zasada 4. Służby wspierające	34
Zasada 5. Dostępność	35
Zasada 6. Edukacja	38
Zasada 7. Zatrudnienie	40
Zasada 8. Środki utrzymania i zabezpieczenie socjalne	42
Zasada 9. Życie rodzinne i integralność jednostki	44
Zasada 10. Kultura	45
Zasada 11. Sport i rekreacja	46
Zasada 12. Religia	47
Zasada 13. Informacja i badania naukowe	48
Zasada 14. Kreowanie polityki i planowanie	50
Zasada 15. Tworzenie prawa	51
Zasada 16. Polityka ekonomiczna	52
Zasada 17. Koordynacja działań	53
Zasada 18. Organizacje osób niepełnosprawnych	54
Zasada 19. Szkolenie personelu	56
Zasada 20. Monitoring krajowy i ocena programów dotyczących niepełnosprawności w zakresie wdrażania Zasad	57
Zasada 21. Współpraca techniczna i gospodarcza	58
Zasada 22. Współpraca międzynarodowa	60

Proponowana struktura planu polityki na rzecz osób niepełnosprawnych	62
---	----

Prawa człowieka jako podstawa

Decyzje władz lokalnych mają wpływ na codzienne życie osób niepełnosprawnych. Decyzje te mogą dotyczyć np. spraw mieszkaniowych, edukacji czy opieki. Konieczne jest więc, by władze lokalne włączyły kwestie dotyczące niepełnosprawności w zakres swych działań decyzyjnych.

Narody Zjednoczone przyjęły jednomyślnie Standardowe Zasady Wyrównywania Szans Osób Niepełnosprawnych. Standardowe Zasady są znakomitym narzędziem do budowania polityki w zakresie niepełnosprawności. Szwedzka organizacja osób niepełnosprawnych opracowała metody określane mianem **Agenda 22**, służące do opracowania planu polityki na rzecz osób niepełnosprawnych opartego o Standardowe Zasady.

Wiodących idei jest niewiele. Oto one: podstawą pracy są prawa człowieka, a najlepsze rezultaty uzyskuje się dzięki współpracy pomiędzy organizacjami osób niepełnosprawnych i władzami lokalnymi.

Materiał, który tu przedstawiamy, nosi tytuł „Agenda 22 - Społeczności lokalne - Instruktaż w zakresie planowania polityki na rzecz osób niepełnosprawnych“. Dotyczy on metod wypracowywania wraz z organizacjami osób niepełnosprawnych planu polityki na rzecz osób niepełnosprawnych.

Materiał ten zawiera sugestie na temat tego, jak przechodzić od idei do planu. Agenda 22 składa się z trzech głównych części :

- Charakterystyka dobrego planu polityki na rzecz osób niepełnosprawnych
- Równoprawni partnerzy
- Od idei do planu polityki na rzecz osób niepełnosprawnych

W zakończeniu zamieszczono zestaw pytań dotyczących Standardowych Zasad. Można się nimi posłużyć przy sporządzaniu przez władze lokalne i organizacje osób niepełnosprawnych inwentarza zgodności (i ewentualnie rozbieżności) ze Standardowymi Zasadami.

Szwedzkie władze lokalne przyjęły tę metodę pracy i w skali całego kraju zostały opracowane plany polityki na rzecz osób niepełnosprawnych. Mamy nadzieję, że inne państwa skorzystają również z tej metody, w związku z czym zmodyfikowaliśmy prezentowane materiały tak, by można je było wykorzystać poza granicami Szwecji.

Umieszczenie decyzyjnych ośrodków władzy w kwestii prezentowanych tu problemów może być w różnych krajach różne. Do nich właśnie adresowana jest ta publikacja.

Sztokholm
Październik 2001

Założenia

Założenia

Równość szans - kwestią praw człowieka

Osoby niepełnosprawne potrzebują niekiedy więcej wsparcia ze strony społeczeństwa, by móc osiągnąć takie same warunki życia jak inni obywatele. To wsparcie nie powinno być nigdy traktowane jako przywilej, ale jako przysługujące człowiekowi prawo.

Codziennie życie osób niepełnosprawnych najeżone jest mniejszymi i większymi przeszkodami utrudniającymi im prowadzenie normalnego życia. Tymczasem wcale tak być nie musi. Jest szereg sposobów eliminowania wielu niepotrzebnych przeszkód. W 1993 r. wprowadzono Standardowe Zasady Wyrównywania Szans Osób Niepełnosprawnych, których celem jest zapewnienie osobom niepełnosprawnym takich samych praw, jakie mają inni obywatele.

Aby zapewnić ich realizację konieczne jest przemyślane, systematyczne planowanie. Władze lokalne odpowiadają za wiele obszarów mających wpływ na codzienne życie obywateli. Spoczywa więc na nich szczególna odpowiedzialność. Wprowadzenie w życie Standardowych Zasad wymaga opracowania planu polityki na rzecz osób niepełnosprawnych. Niezbędnym partnerem w procesie konstruowania tego planu są organizacje osób niepełnosprawnych.

Wykorzystanie wiedzy

Bliska współpraca pomiędzy organizacjami osób niepełnosprawnych i władzami lokalnymi jest niezbędna by móc planować w sposób racjonalny i efektywny kosztowo.

Same osoby niepełnosprawne wiedzą najlepiej, co to znaczy żyć z niepełnosprawnością. W związku z tym nie korzystanie z nagromadzonej w organizacjach osób niepełnosprawnych wiedzy jest marnowaniem środków społecznych. Nieumiejętność korzystania z tej wiedzy oznacza, że postęp w kierunku społeczeństwa równych szans będzie wolniejszy niż mógłby być. Dla społeczności lokalnych oznacza to dodatkową pracę i wydatki - bo to, co zaplanowano wadliwie, będzie

funkcjonować w praktyce i trzeba będzie zaplanować to raz jeszcze.

Zasada 18 Standardowych Zasad określa rolę organizacji osób niepełnosprawnych jako „identyfikowanie potrzeb i priorytetów oraz uczestnictwo w planowaniu, wdrażaniu i ewaluacji służb i rozwiązań dotyczących życia osób niepełnosprawnych“. Oznacza to, że organizacje te powinny być traktowane jako eksperci w zakresie własnych problemów i powinny być zawsze konsultowane we wszystkich dotyczących ich sprawach. Przy opracowywaniu planów polityki na rzecz osób niepełnosprawnych jest więc bardzo ważne wypracowanie skutecznych procedur współpracy pomiędzy władzami lokalnymi i organizacjami osób niepełnosprawnych.

ONZ-owskie Standardowe Zasady jako baza

Standardowe Zasady składają się z 22 zasad. Mówią one o odpowiedzialności Państwa, formułują wytyczne w zakresie polityki dotyczącej niepełnosprawności oraz propozycje konkretnych działań.

Podstawą Standardowych Zasad jest przekonanie, że wszyscy obywatele są równi w swej godności i mają w związku z tym takie same prawa. Społeczeństwo powinno więc zadbać o to, by istniejące środki i zasoby były rozdzielane sprawiedliwie.

Podstawą Standardowych Zasad jest również to, co określa się pojęciem niepełnosprawności zrelatywizowanym do środowiska. Oznacza to, że niepełnosprawność pojawia się na styku, w momentach zderzenia osoby niepełnosprawnej z jej otoczeniem. Przyczyny mogą leżeć po stronie środowiska fizycznego lub wynikać z rozżewu pomiędzy służbami oferowanymi przez społeczeństwo a aktualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych.

Tak więc to nie jednostka powinna się przystosować lub przemodelować tak, aby dopasować się do społeczeństwa, ale to społeczeństwo powinno być zorganizowane tak, by wszyscy obywatele mieli takie same szanse .

22 zasady podzielone zostały na 3 grupy:

- Wstępne warunki równoprawnego uczestnictwa,
- Kluczowe obszary,
- Działania wdrożeniowe.

Wstępne warunki równoprawnego uczestnictwa

Pierwsza grupa dotycząca warunków uczestnictwa na równych prawach składa się z czterech zasad. Pierwsza mówi o znaczeniu **Budzenia świadomości** (zasada 1) w społeczeństwie na temat potrzeb, praw i mocnych stron osób niepełnosprawnych. Konieczna jest także dobra **Opieka medyczna** (zasada 2) i **Rehabilitacja** (zasada 3) realizowana w odpowiednim czasie. Społeczeństwo musi także oferować **Służby i usługi wspierające** (zasada 4) oraz pomoce techniczne dostosowane do potrzeb każdej jednostki.

Kluczowe obszary

Druga grupa zasad określa odpowiedzialność społeczeństwa w ośmiu ważnych obszarach. Na początku jest mowa o **Dostępności** (zasada 5). Jeśli społeczeństwo ma być równe dla wszystkich, musi ono również być dostępne dla wszystkich. Dotyczy to zarówno środowiska fizycznego, jak również dostępności informacji i możliwości komunikowania się między ludźmi.

Wszystkie dzieci i młodzi ludzie powinni mieć zapewnioną **Edukację** (zasada 6) stosownie do swoich możliwości. Osoby dorosłe powinny także móc pracować (**Zatrudnienie**, zasada 7) na takich samych zasadach jak wszyscy inni. Społeczeństwo musi również wziąć na siebie obowiązek zapewnienia osobom niepełnosprawnym wystarczających **Środków utrzymania i zabezpieczenia socjalnego** - (zasada 8), nawet jeśli rodzaj niepełnosprawności ogranicza lub wyklucza możliwość zarobkowania.

Każdy ma takie samo prawo do **Życia rodzinnego i integralności osobistej** (zasada 9) - osoby niepełnosprawne nie powinny być dyskryminowane w sferze życia seksualnego, małżeństwa i rodzicielstwa.

Osoby niepełnosprawne powinny także mieć dostęp do **Kultury** (zasada 10) zarówno jako jej odbiorcy, jak i twórcy. To samo dotyczy **Sportu i Rekreacji** (zasada 11) - czy to zrealizowanej na zewnątrz czy w pomieszczeniach.

Kościoły i zgromadzenia o charakterze religijnym powinny być w pełni dostępne - by osoby niepełnosprawne były w stanie swobodnie praktykować swoją **Religię** (zasada 12).

Działania wdrożeniowe

Ostatnia grupa obejmuje 10 zasad nadrzędnych. Poprzez **Informację i Badania naukowe** (zasada 13) w społeczeństwie rozwijać się będzie wiedza na temat potrzeb osób niepełnosprawnych. Wiedza ta stanowić

będzie bazę spójnego procesu **Kreowania Polityki, Planowania** (zasada 14) - tak, by kwestie niepełnosprawności uwzględniane były we wszystkich kontekstach.

Tworzenie prawa (zasada 15) ma zapewnić osobom niepełnosprawnym prawną podstawę uczestnictwa i równości. **Polityka ekonomiczna** (zasada 16) powinna być budowana w taki sposób, by kwestie niepełnosprawności włączone były w sposób naturalny w proces planowania budżetu. **Koordinacja działań** (zasada 17) ma na celu efektywne wykorzystanie środków i zasobów społecznych. Podkreślanie wagi tego, by społeczeństwo wykorzystywało wiedzę, którą dysponują **Organizacje osób niepełnosprawnych** (zasada 18) jest motywem przewodnim Standardowych Zasad. Zasada 18 określa rolę jaką organizacje te mogą odgrywać jako doradcy, w planowaniu, wdrażaniu i ewaluacji rozwiązań dotyczących życia osób niepełnosprawnych. Co więcej, wszystkie kategorie profesjonalistów i personelu odpowiedzialnego za problemy niepełnosprawności powinny systematycznie uczestniczyć w **Szkoleniu personelu** (zasada 19), wyposażającemu ich w wiedzę na temat praw, potrzeb i możliwości osób niepełnosprawnych. Systematycznie powinien być również prowadzony **Monitoring i ocena programów** (zasada 20) - tak, by doprowadzić stopniowo do realizacji intencji zawartych w Standardowych Zasadach.

Dzięki **Współpracy technicznej i gospodarczej** (zasada 21) członkowie Narodów Zjednoczonych mogą wspomagać kraje rozwijające się w zakresie poprawy warunków życia osób niepełnosprawnych oraz wspierać proces tworzenia organizacji osób niepełnosprawnych. Kwestie niepełnosprawności powinny być także naturalnym elementem **Współpracy międzynarodowej** (zasada 22).

Zastosowanie Standardowych Zasad

Standardowe Zasady nie są dokumentem prawnie obowiązującym - stanowią jednak rodzaj politycznego i moralnego zobowiązania uzgodnionego przez członków społeczności międzynarodowej.

Słowo „Państwa“ na początku każdej Standardowej Zasady nie oznacza, że zasady dotyczą wyłącznie rządowego, ogólnokrajowego poziomu funkcjonowania społeczeństwa. Standardowe Zasady mogą być traktowane jako wytyczne dla polityki dotyczącej niepełnosprawności na wszystkich poziomach funkcjonowania społeczeństwa - od krajowego do lokalnego - ale także w prywatnych przedsiębiorstwach i organizacjach itp.

AGENDA 22

Część I

**Charakterystyka dobrego
planu polityki na rzecz
osób niepełnosprawnych**

Część II

Równoprawni partnerzy

Część III

**Od idei do dobrego
planu polityki na rzecz
osób niepełnosprawnych**

AGENDA 22

Część I. Charakterystyka dobrego planu polityki na rzecz osób niepełnosprawnych

Żeby władze lokalne były w stanie zapewnić wszystkim obywatelom takie same możliwości, konieczny jest plan polityki na rzecz osób niepełnosprawnych, dzięki któremu społeczeństwo systematycznie będzie się stawało coraz bardziej dostępne i będzie stwarzało szansę uczestnictwa. Dobry plan polityki na rzecz osób niepełnosprawnych musi się opierać na następujących podstawowych zasadach:

● Standardowe Zasady jako wytyczne

Plan powinien się opierać na ideologii i treściach Standardowych Zasad.

22 Zasady przedstawione w Standardowych Zasadach mogą służyć jako kanwa przy przygotowywaniu i opracowywaniu planu polityki na rzecz osób niepełnosprawnych. Władze lokalne powinny przeanalizować zasadę po zasadzie by móc ocenić:

- jak realizowane są aktualnie w społeczeństwie Standardowe Zasady,
- co trzeba zrobić, żeby je w pełni realizować,
- jak powinno się tego dokonać - cele i środki.

● Ścisła współpraca z organizacjami osób niepełnosprawnych

Organizacje osób niepełnosprawnych powinny być aktywnie zaangażowane w cały proces opracowywania bądź uaktualniania planu - od fazy planowania do wdrożenia i ewaluacji.

Dobry plan powinien obejmować wszystkie potrzeby. Dlatego też punktem wyjścia powinna być staranna inwentaryzacja potrzeb osób niepełnosprawnych, dokonana w ścisłej współpracy z organizacjami osób niepełnosprawnych.

● Włączanie w główny nurt

Nadrzędnym celem polityki wobec niepełnosprawności planowanej przez władze lokalne musi być to, by wszelkie rozwiązania proponowane w ramach tej polityki były ściśle zintegrowane ze wszystkimi innymi działaniami władz.

Chodzi o to, by aspekty dotyczące niepełnosprawności były od samego początku uwzględniane we wszystkich planach - zasada znana w świecie jako „mainstreaming“ czyli włączanie w główny nurt.

Logiczną konsekwencją takiej polityki jest to, by wszystkie rozwiązania dotyczące osób niepełnosprawnych były w miarę możliwości finansowane wedle zasady określonej w Szwecji mianem zasady **odpowiedzialności w finansowaniu**. Oznacza to, że w każdej planowanej działalności zawarte są jej koszty. Np. osoby niedosłyszące potrzebują wzmacniaczy, by móc korzystać z telefonu. Jeżeli ta zasada ma być spełniona - dodatkowy wydatek z tym związany musi być dodany do ceny wszystkich telefonów - a nie tylko do ceny telefonu ze wzmacniaczem.

Jednym z pierwszych kroków w kierunku mainstreamingu jest przyjęcie opracowanego planu polityki na rzecz osób niepełnosprawnych przez najwyższy organ decyzyjny lub zgromadzenie władz lokalnych (Rada Gminy). Każda przewidywana przez plan działalność powinna być wpisana w zakres kompetencji odpowiednich władz.

● Kobiety, dzieci i imigranci

Sytuacja kobiet, dzieci i imigrantów powinna być potraktowana w planie ze szczególną uwagą.

Istnieje ryzyko, że niepełnosprawne kobiety cierpią z powodu podwójnej dyskryminacji - raz jako kobiety, a raz jako osoby niepełnosprawne. Ważne jest więc, by w planach uwzględniona została perspektywa płci. Podwójna dyskryminacja dotyczy również imigrantów.

Dzieci również są często zaniedbywane. Dobra rehabilitacja, na przykład, jest niezbędna, by dzieci z niepełnosprawnością mogły żyć podobnie, jak inne dzieci.

● Rozwiązania ogólne i indywidualne

W miarę potrzeby rozwiązaniom ogólnym powinny towarzyszyć rozwiązania indywidualne.

Na przykład wieloma problemami związanymi z dostępnością można się zająć stosując rozwiązania ogólne. Jeśli transport publiczny dostosowany jest do potrzeb osób niepełnosprawnych - więcej osób będzie mogło podróżować autobusem czy metrem. Zawsze jednak będą osoby, które będą potrzebowały udogodnień zaprojektowanych specjalnie dla nich.

● Wolność wyboru

Zasada demokracji oznacza, że osoby z niepełnosprawnością powinny mieć takie same szanse dokonywania własnych wyborów jak inni.

Władze lokalne powinny oferować usługi gwarantujące wszystkim obywatelom szansę uczestnictwa i indywidualnego wyboru.

● Społeczeństwo jako przykład

Społeczeństwo musi dawać przykłady dalekowzroczej polityki dotyczącej niepełnosprawności oraz komunikować jak ważna jest we wszystkich podejmowanych działaniach zgodność ze Standardowymi Zasadami.

Jeśli władze lokalne wspierają finansowo (np. przy pomocy grantów - przyp. tłum.) takie sfery, jak edukacja, sport, stowarzyszenia, imprezy kulturalne czy inne formy aktywności - mogą wywierać presję stawiając określone żądania odbiorcom grantów.

Czasami władze lokalne realizują swą działalność zawierając kontrakty. Przy zawieraniu tych kontraktów z placówkami świadczącymi usługi należy wymagać, by realizator kontraktu prezentował odpowiednią wiedzę, eliminującą ryzyko dyskryminacji osób niepełnosprawnych. Władze lokalne mogą też służyć dobrym przykładem poprzez np. zatrudnianie osób niepełnosprawnych.

● Dalsza współpraca z organizacjami osób niepełnosprawnych

W planie polityki na rzecz osób niepełnosprawnych należy opisać, jak władze lokalne zamierzają współpracować z organizacjami osób niepełnosprawnych.

Plan musi określić, jakie grupy konsultacyjne będą potrzebne i w jaki sposób będą racjonalnie współpracować. Tak jak przewiduje zasada przedstawiciele organizacji osób niepełnosprawnych mają pełnić rolę doradczą. Władze lokalne powinny rozważyć, czy obejmuje to również odpowiedzialność za szkolenia i czy przedstawiciele tych organizacji będą opłacani za uczestnictwo w pracach władz lokalnych.

● Cele

Plan polityki na rzecz osób niepełnosprawnych opracowany przez władze lokalne musi nakreślić długofalowe cele, zapewniające osobom niepełnosprawnym takie same prawa, jak innym obywatelom.

Te cele dają się łatwo określić poprzez odniesienie ich do zdania wprowadzającego każdą ze Standardowych Zasad.

● Konkretnie rozwiązania

Realizacja celów może być osiągnięta dzięki konkretnym działaniom, które muszą być wyraźnie określone w planie.

W planie należy zapisać **co** ma być zrobione, **kiedy** każde działanie ma być zakończone, **jakie ciało (agencja)** jest odpowiedzialna za wdrożenie i **jak** dane rozwiązanie ma być finansowane. Jest to bardzo ważne dla konkretnej realizacji celów, a także po to, by plan mógł być poddany ewaluacji.

● Ewaluacja i rewizja

Procedury ewaluacji i rewizji (uaktualnienia) muszą być opisane w planie polityki na rzecz osób niepełnosprawnych.

Realizacja planu musi być co roku oceniona przez grupę roboczą, w skład której wchodzi przedstawiciele władz i organizacji osób niepełnosprawnych. Innym rozwiązaniem jest zatrudnienie specjalnego audytora, który oceni zgodność działań z planem polityki na rzecz osób niepełnosprawnych.

Plan musi również podlegać systematycznej rewizji.

AGENDA 22

Część 2. Równoprawni partnerzy

Podejście prezentowane w Agendzie 22 opiera się na dwu dokumentach:

- Inwentarz służb i usług oferowanych obywatelom przez władze lokalne,
- Inwentarz potrzeb, czyli tego, czego osoby niepełnosprawne potrzebują od społeczeństwa.

Plan ma na celu wypełnienie luki pomiędzy obydwoma inwentarzami.

● Równe warunki

Organizacje osób niepełnosprawnych mają być równoprawnymi partnerami i mają być włączane w cały proces opracowywania planu.

Organizacje osób niepełnosprawnych muszą być zaangażowane od momentu planowania aż do chwili przyjęcia planu przez ciała decyzyjne. Logiczną konsekwencją akceptacji przez władze Standardowych Zasad jest to, że fakt akceptacji - zgodnie z zasadą 18 - musi być odzwierciedlony w sposobie pracy przy formułowaniu planu polityki dotyczącej niepełnosprawności.

● Czas i pieniądze

Aby umożliwić przedstawicielom osób niepełnosprawnych odpowiedzialne wykonanie ich pracy, pożądane jest, by byli oni wynagradzani za tę pracę.

Dobry plan polityki na rzecz osób niepełnosprawnych musi być realizowany systematycznie i mieć tak dobrą konstrukcję, by oprzeć się politycznym i ekonomicznym fluktuacjom. Aby móc dobrze wykonać to zadanie, przedstawiciele osób niepełnosprawnych muszą poświęcić temu dużo czasu - powinni być więc opłacani za swoją pracę.

● Grupa Agenda 22

Praca nad planem polityki na rzecz osób niepełnosprawnych powinna być realizowana przez specjalną grupę pod nazwą Grupa Agenda 22.

Grupa ta mogłaby planować i kierować pracą, gromadzić analizy i projekty oraz przygotować ostateczny projekt planu polityki na rzecz osób niepełnosprawnych. Grupa robocza powinna składać się w równych proporcjach z przedstawicieli władz i organizacji osób niepełnosprawnych.

● Grupy robocze

Można powoływać grupy robocze, które będą inwentaryzować działania władz lokalnych.

Mogą one również proponować konkretne rozwiązania. Grupy robocze powinny być rekrutowane na tych samych zasadach, co Grupa Agenda 22 - po to by zapewnić prawidłową równowagę pomiędzy przedstawicielami władz lokalnych i organizacji osób niepełnosprawnych.

● Organizacje osób niepełnosprawnych

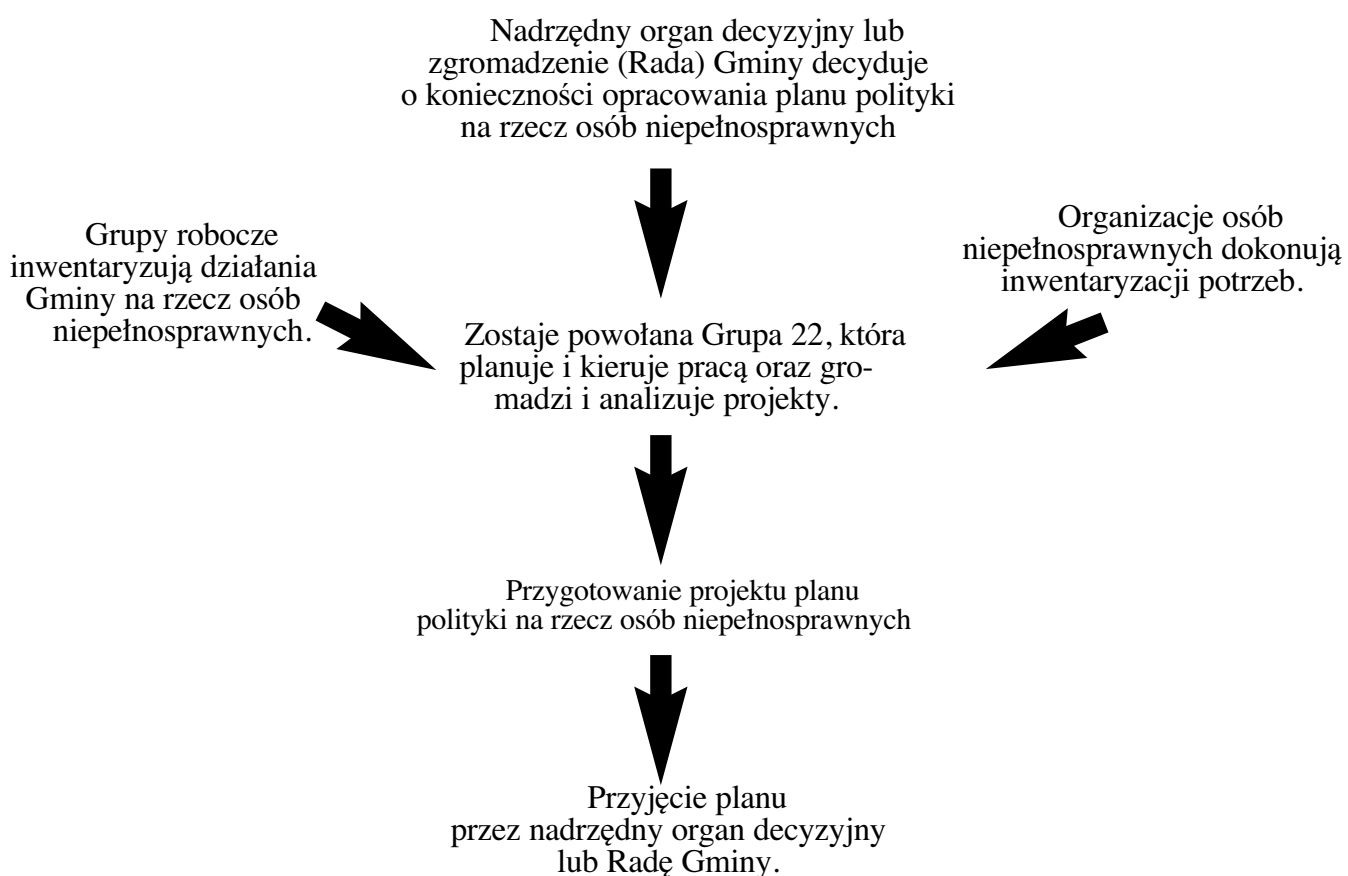
Organizacje osób niepełnosprawnych mogłyby zbierać i gromadzić dane dotyczące form wsparcia ze strony społeczeństwa, których potrzebują osoby niepełnosprawne

AGENDA 22

Część 3. Od idei do planu polityki na rzecz osób niepełnosprawnych.

Końcowy plan musi odnosić się do pełnego zakresu działań władz lokalnych.

Zadanie wdrożenia planu musi być umiejscowione pod zarządem najwyższego organu decyzyjnego lub zgromadzenia powołującego Grupę Agenda 22. Praca nad planem może być zorganizowana następująco:

Faza I - inwentarz działań władz lokalnych w oparciu o Standardowe Zasady.

Ta praca musi się opierać na otwartym inwentarzu rzeczywistych rozwiązań po to, by zorientować się, w jakim stopniu służby, którymi dysponują władze lokalne, pasują do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Tego rodzaju inwentarz może być sporządzony przez władze badające zgodność różnych swych działań ze Standardowymi Zasadami. Inwentarz ten powinien być przygotowany wspólnie z reprezentantami osób niepełnosprawnych. Ich znajomość potrzeb osób niepełnosprawnych umożliwi dostrzeżenie zarówno szans, jak i ograniczeń, niedostrzeganych przez innych. Inwentarz powinien zawierać pisemne podsumowanie i proponowane rozwiązania w zakresie każdej formy działania. Jeśli władze zamierzają przyjąć podejście całościowe - wszystkie działania powinny być spisane „za jednym zamachem”. Alternatywnym rozwiązaniem jest taki podział pracy, by pewne obszary były inwentaryzowane w jednym roku, kolejne - w następnym.

Każda Standardowa Zasada odwołuje się do odpowiedzialności Państwa. Podstawiając pod termin „Państwo” określenie „władze lokalne” okazuje się, że Standardowe Zasady mogą być używane również na poziomie władz lokalnych. Najlepiej, gdy każda pojedyncza działalność jest analizowana pod kątem zgodności z wszystkimi 22 zasadami - od Zasady 1 do Zasady 22. Alternatywnym rozwiązaniem jest dokonywanie przeglądu w taki sposób, że każda działalność analizowana jest w odniesieniu do zasady, która tej działalności dotyczy. Np. kiedy dokonujemy inwentarza szkół - odwołujemy się do Zasady 6 - Edukacja - która jest w tym przypadku najważniejsza.

Niektóre Zasady są nadrzędne i dotyczą wszystkich sektorów życia społecznego - muszą więc być brane pod uwagę przez wszystkich. Jest tak szczególnie w przypadku:

- **Zasady 1 Budzenie świadomości**, która mówi o konieczności budzenia świadomości co do praw, potrzeb i możliwości osób niepełnosprawnych,
- **Zasady 5 Dostępność**, która podkreśla znaczenie dostępu do środowiska fizycznego oraz do informacji i komunikacji,

- Zasady 14 Kreowanie polityki i planowanie
- Zasady 18 Organizacje osób niepełnosprawnych,
- Zasady 19 Szkolenie personelu.

Na końcu tego opracowania jest rozdział zatytułowany „Pytania dotyczące ONZ-owskich Standardowych Zasad“.

Zestaw zawartych tam pytań może służyć władzom lokalnym i organizacjom osób niepełnosprawnych przy sporządzaniu inwentarza zgodności ze Standardowymi Zasadami.

Faza 2 - inwentarz potrzeb osób niepełnosprawnych w zakresie służb i usług publicznych.

Niezbędny jest również dokładny przegląd potrzeb osób niepełnosprawnych. Mogą tego dokonać organizacje osób niepełnosprawnych.

W pierwszej fazie tworzenia inwentarza potrzeb zadaniem każdej organizacji osób niepełnosprawnych będzie zidentyfikowanie potrzeb w zakresie grupy osób, którą dana organizacja reprezentuje. Jest ważne, by potrzeby wszystkich grup były włączone w plan polityki na rzecz osób niepełnosprawnych.

Faza 3 - kompilacja, analiza i ustalanie priorytetów.

Grupa Agenda 22 zbiera i analizuje raporty, porównuje je z opisem potrzeb i opracowuje projekt planu polityki na rzecz osób niepełnosprawnych.

Jest możliwe, że punkt widzenia władz lokalnych na stopień zgodności ich działań ze Standardowymi Zasadami będzie się różnił od punktu widzenia użytkowników. Jeżeli tak będzie - powinien przeważać punkt widzenia organizacji osób niepełnosprawnych.

Po zebraniu i przeanalizowaniu materiału stanie się jasne, w których obszarach są braki. Być może będzie tak wiele potrzeb, że pracę trzeba będzie rozciągnąć na okres wielu lat. W takiej sytuacji trzeba zdecydować, jakie kwestie trzeba podjąć najpierw, a jakie będą musiały poczekać.

Priorytety można określać kierując się różnymi aspektami sprawy.

Pierwszym priorytetem powinno być określenie czy problemy niepełnosprawności są zawsze brane pod uwagę od samego początku, gdy władze lokalne planują nowe działania i placówki w środowisku. Trzeba to uzupełnić o wymaganie, by kwestie niepełnosprawności były również uwzględniane przy wszystkich planowanych zmianach w już istniejących rozwiązaniach i placówkach - dotyczących, np. odnawiania i remontów, reorganizacji czy komputeryzacji.

Innym priorytetem może być np. zajęcie się daną grupą ludzi - np. dziećmi, czy osobami starszymi. Można więc koncentrować się przez pewien czas na sferach działania i rozwiązaniach ważnych dla tych grup. Jeszcze inną możliwością stanowi przyznanie priorytetu pewnym określonym działaniom.

Ograniczenia finansowe nie powinny stanowić przeszkody.

Plan polityki na rzecz osób niepełnosprawnych musi być skonstruowany w sposób realistyczny tak aby mógł być rzeczywiście do zrealizowania. Systematyczna praca na rzecz równego społeczeństwa jest całkiem możliwa nawet w czasach „chudych“ - pod warunkiem podzielenia proponowanych rozwiązań na fazy, na podstawie tego, co jest możliwe ekonomicznie. Warto ponownie przypomnieć, że to co jest dobre dla osób niepełnosprawnych, jest często dobre także dla innych ludzi. Np. wszyscy pasażerowie korzystają w przypadku wprowadzenia informacji głosowej i wizualnej w transporcie publicznym.

**Faza 4 - plan polityki na rzecz osób niepełnosprawnych
- projekt wstępny.**

Celem może być np. wizja społeczeństwa, w którym wszyscy obywatele są równi pod względem praw i udziału w życiu społecznym.

Wizja ta może się opierać na zdaniach wprowadzających do każdej zasady w Standardowych Zasadach.

Dobry plan polityki na rzecz osób niepełnosprawnych powinien być konkretny i mieć wyraźne cele, które będzie się osiągać w kolejnych fazach i realizować poprzez konkretne działania i rozwiązania.

Plan polityki na rzecz osób niepełnosprawnych obejmuje co najmniej kilka lat. Powinny być w nim opisane, rok po roku, konkretne działania i rozwiązania, planowane dla osiągnięcia poszczególnych celów. Plan powinien określić, **jakie** rozwiązania trzeba wprowadzić, **kiedy**, **kto** (jakie ciała, agencje) jest za nie odpowiedzialny, **jak** będą one finansowane.

Jeśli planowane działania są wyraźnie opisane w planie - łatwiej będzie później ocenić ich realizację.

Na końcu tego opracowania można znaleźć przykładową strukturę takiego całościowego planu.

Faza 5 - przyjęcie planu przez nadrzędny organ decyzyjny.

Plan polityki na rzecz osób niepełnosprawnych zostaje przyjęty przez organ wykonawczy (np. Zarząd Gminy), co umożliwia wprowadzenie go do wszystkich działań podejmowanych przez władze lokalne.

**Pytania dotyczące
ONZ-owskich
Standardowych Zasad**

Pytania dotyczące ONZ-owskich Standardowych Zasad

W tej części znajduje się szereg pytań dotyczących każdej zasady. Można je wykorzystać wraz z tekstem Standardowych Zasad, by określić zgodność działań podejmowanych przez władze lokalne ze Standardowymi Zasadami. Każde działanie może być zinventoryzowane według najbardziej pasującej do niego zasady. Pewne zasady mają charakter bardziej ogólny i odnoszą się do wszystkich sfer aktywności. Powinno się więc je uwzględnić we wszystkich inwentarzach.

Te nadrzędne Zasady to :

- Zasada 1 Budzenie świadomości
- Zasada 5 Dostępność
- Zasada 14 Kreowanie polityki i planowanie
- Zasada 18 Organizacje osób niepełnosprawnych
- Zasada 19 Szkolenie personelu

Zasada 1.

Budzenie świadomości

„Państwa powinny podjąć działania w celu podniesienia poziomu świadomości społeczeństwa na temat osób niepełnosprawnych, ich praw, potrzeb, możliwości i wkładu w życie społeczne.“

Pytania

Zasada 1:1

- Jak władze lokalne rozprawdzają informacje o formach pomocy dla osób niepełnosprawnych, którymi dysponują?
- Czy informacje te są dostępne dla osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności?
- Czy są to informacje właściwe, to znaczy czy wszystkie osoby niepełnosprawne są w pełni poinformowane o przysługujących im prawach i możliwościach?

Zasada 1:2

- Co władze robią, by rozprzestrzeniać wiedzę o tym, że osoby niepełnosprawne są obywatelami o takich samych prawach i obowiązkach, jak wszyscy inni obywatele?

Zasada 1:3

- Co władze robią, by zachęcić środki masowego przekazu do przedstawiania osób niepełnosprawnych w pozytywny sposób?

Zasada 1:6

- Jak władze zachęcają przedsiębiorców w sektorze prywatnym, by w swych działaniach brali pod uwagę kwestię niepełnosprawności?

Zasada 1:7

- Co władze robią, by podnieść świadomość samych osób niepełnosprawnych co do przysługujących im praw i możliwości?

Zasada 1:9

- Czy kwestie budzenia świadomości są włączone w programy szkoleń dla różnych grup pracowników lokalnych?

Zasada 2.

Opieka medyczna

„Państwa powinny zapewnić skuteczną pomoc medyczną osobom niepełnosprawnym.“

Pytania

Zasada 2:1

- Czy władze lokalne realizują programy, których celem jest wczesne wykrywanie, diagnoza i leczenie uszkodzeń?

Zasada 2:2

- Czy i jakiego typu szkolenia przechodzi personel medyczny i opiekuńczy w zakresie wykrywania uszkodzeń i kierowania rodzin do odpowiednich służb i placówek?

Zasada 2:4

- Czy personel medyczny i opiekuńczy ma stały dostęp do odpowiednich metod i technologii?

Zasada 2:6

- W jaki sposób władze gwarantują osobom niepełnosprawnym dostęp do systematycznej opieki medycznej i lekarstw, które są im potrzebne?

Zasada 3.

Rehabilitacja

„Państwa powinny zapewnić usługi rehabilitacyjne osobom niepełnosprawnym po to, aby mogły one osiągać i utrzymywać optymalny poziom niezależności i funkcjonowania.“

Pytania

Zasada 3:1

- Czy władze lokalne oferują własne programy rehabilitacyjne dla różnych grup osób niepełnosprawnych?

Zasada 3:2

- Jakie istnieją obecnie rozwiązania w zakresie rehabilitacji dla osób o różnych rodzajach niepełnosprawności?

Zasada 3:3

- Czy rozwiązania rehabilitacyjne odpowiadają potrzebom?
Jeśli nie - czego brakuje?

Zasada 3:4

- Jakie możliwości uczestniczenia mają osoby niepełnosprawne i ich rodziny w projektowaniu i organizowaniu usług rehabilitacyjnych, które ich dotyczą?

Zasada 3:6

- Czy osoby niepełnosprawne i ich rodziny są zachęcane do angażowania się w proces rehabilitacji innych, np. - jako nauczyciele, instruktorzy czy poradnicy?

Zasada 3:7

- Czy zasięga się konsultacji w organizacjach osób niepełnosprawnych przy opracowywaniu i ewaluacji rozwiązań i programów rehabilitacyjnych?

Zasada 4.

Służby wspierające

„Państwa powinny zagwarantować osobom niepełnosprawnym pełen zakres służb wspierających, włączając w to wszelkie urządzenia pomocnicze, po to, by pomóc im w podnoszeniu poziomu niezależności w życiu codziennym oraz w egzekwowaniu przysługujących im praw.“

Pytania

Zasada 4:1

- Czy władze lokalne oferują wsparcie osobom niepełnosprawnym potrzebującym:
 - sprzętu rehabilitacyjnego i pomocy technicznych?
 - asystenta osobistego?
 - tłumacza?

Zasada 4:4

- Czy te usługi są bezpłatne dla użytkownika?

Zasada 5.

Dostępność

„Państwa powinny zdrać sobie sprawę z ogromnego znaczenia problemu dostępności w procesie wyrównywania szans we wszystkich sferach życia społecznego. Wobec osób dotkniętych jakąkolwiek formą niepełnosprawności, Państwa powinny (a) inicjować programy działania zmierzające do udostępnienia im środowiska fizycznego; i (b) wprowadzić rozwiązania ułatwiające dostęp do informacji i środków komunikacji międzyludzkiej.“

Pytania

Zasada 5:1

- Czy władze lokalne dysponują systematycznie realizowanymi programami działania nastawionymi na uczynienie bardziej dostępnymi zewnętrznego i wewnętrznego środowiska fizycznego, np. takiego jak:
 - domy mieszkalne?
 - inne budynki?
 - publiczny transport i inne środki komunikacji?
 - ulice?
 - inne obiekty środowiska zewnętrznego?

Zasada 5:2

- Czy osoby zaangażowane profesjonalnie w projektowanie i budowę środowiska fizycznego mają systematyczny dostęp do informacji nt. planu polityki na rzecz osób niepełnosprawnych oraz rozwiązań zapewniających pełną dostępność?

Zasada 5:3

- Czy wymagania co do dostępności, dotyczące różnych grup osób niepełnosprawnych, są brane pod uwagę przy projektowaniu i budowie środowiska zewnętrznego od samego początku procesu projektowania?

Zasada 5:4

- Czy organizacje osób niepełnosprawnych są konsultowane:
 - przy opracowywaniu standardów i norm dotyczących dostępności?
 - przy planowaniu projektów budowlanych?

Zasada 5:5

- Czy władze lokalne dostarczają informacji na temat diagnozy, praw i dostępnych służb i programów:
 - wszystkim osobom niepełnosprawnym?
 - ich rodzinom?
 - ich przedstawicielom?

Zasada 5:6

- Jakie stosuje się strategie udostępniania służb informacyjnych i dokumentacji:
 - osobom z uszkodzeniem wzroku?
 - osobom niewidomym i jednocześnie niesłyszącym?
 - osobom niesłyszącym i z uszkodzeniem słuchu?
 - osobom niepełnosprawnym intelektualnie?
 - osobom z dysleksją?
- Czy proponowane rozwiązania odpowiadają aktualnym potrzebom?

Zasada 5:7

- Czy dzieci niesłyszące i z zaburzeniami słuchu mają dostęp do nauki języka migowego?

- Czy władze ułatwiają rodzicom naukę języka migowego?
- Czy władze orientują się, ilu obywateli niesłyszących, niewidomych i jednocześnie niesłyszących, z uszkodzeniem słuchu potrzebuje tłumaczy?
- Czy istnieje wystarczająca liczba tłumaczy dla wszystkich potrzebujących?

Zasada 5:9

- W jaki sposób władze czuwają nad dostępnością telewizji, radia i prasy w odniesieniu do osób:
 - z uszkodzeniem narządu wzroku ?
 - niewidomych i jednocześnie niesłyszących?
 - niesłyszących i z uszkodzeniem słuchu?
 - niepełnosprawnych intelektualnie?
 - dyslektyków?

Zasada 5:10

- Czy problemy dostępności dla wszystkich zainteresowanych grup są brane pod uwagę od samego początku przy projektowaniu nowych skomputeryzowanych systemów informacyjnych i systemów służb i usług?
- Jeśli tak nie jest to czy planuje się adaptację istniejących systemów w taki sposób, by były one dostępne dla osób niepełnosprawnych?

Zasada 5:11

- Czy przed tworzeniem nowych systemów informacji w służbach i usługach konsultowane są organizacje osób niepełnosprawnych?

Zasada 6.

Edukacja

„Państwa powinny brać pod uwagę zasadę równych szans w zakresie edukacji podstawowej, średniej i wyższej, o charakterze integracyjnym, dla niepełnosprawnych dzieci, młodzieży i dorosłych. Państwa powinny zagwarantować, by kształcenie osób niepełnosprawnych stanowiło integralną część systemu oświaty.“

Pytania

Zasada 6:1

- Czy władze lokalne zapewniają edukację integracyjną osobom niepełnosprawnym?
- Czy edukacja ta stanowi integralną część planów edukacyjnych i programów nauczania oraz uwzględniana jest w systemach organizacji szkół?

Zasada 6:2

- Celem udostępnienia edukacji dla wszystkich uczniów, czy istnieją:
 - tłumacze języka migowego?
 - inne potrzebne służby wspierające?
 - ustalone procedury udostępniające wszystkim naukę?

Zasada 6:3

- Czy i w jakiej mierze rodzice i organizacje osób niepełnosprawnych są włączani w proces nauczania?

Zasada 6:6

- Czy władze określiły zasady polityki edukacji dla osób niepełnosprawnych w zwykłych szkołach?
- Czy zezwala się na elastyczność, zajęcia dodatkowe i odpowiednie przystosowanie programów nauczania?
- Czy zapewnione są odpowiedniej jakości materiały, stałe szkolenia dla nauczycieli oraz nauczyciele wspierający?

Zasada 6:8

- Czy istnieje system edukacji specjalnej dla tych, których potrzeby edukacyjne nie mogą być odpowiednio zaspokojone w ogólnym systemie nauczania?
- Czy jakość takiej edukacji nie odbiega od jakości nauczania w innych szkołach?

Zasada 6:9

- Czy istnieją szkoły specjalne dla osób niesłyszących i z uszkodzonym słuchem oraz osób niewidomych i niesłyszących jednocześnie, potrzebujących języka migowego?
- Jeśli nie, to jak zaspokajane są edukacyjne potrzeby takich uczniów?

Zasada 7.

Zatrudnienie

„Państwa powinny uznać zasadę, że należy wzmocnić pozycję osób niepełnosprawnych, tak aby zaczęły one egzekwować swoje prawa zwłaszcza w dziedzinie zatrudnienia. Zarówno na obszarach wiejskich, jak i miejskich, powinny one posiadać równe szanse wykonywania pożytecznego i satysfakcjonującego finansowo zajęcia na otwartym rynku pracy.“

Pytania

Zasada 7.2

- Jakie działania podejmują władze lokalne by wspierać osoby niepełnosprawne na otwartym rynku pracy?

Zasada 7.3

- Ile osób jest zatrudnionych we władzach lokalnych?
Ile spośród nich jest osobami niepełnosprawnymi?
- Czy miejsca pracy w gestii władz lokalnych są objęte programem udostępniania ich osobom niepełnosprawnym?
- Jeśli tak, to jakie rozwiązania są proponowane w tym programie:
 - zachęcanie do używania pomocy technicznych?
 - dostosowanie godzin pracy do indywidualnych potrzeb (m. in. dzięki elastycznym godzinom pracy, pracy w częściowym wymiarze godzin lub dzieleniu pracy z inną osobą)?
 - lepsza rehabilitacja zawodowa?
 - inne rozwiązania?
- W jakiej mierze rozwiązania takie są wdrażane? Czy są one wystarczające?

Zasada 7.4

- Co władze robią, by podnosić świadomość społeczną celem przezwyciężenia negatywnych postaw i uprzedzeń dotyczących osób niepełnosprawnych?

Zasada 7.5

- Co władze robią, by stworzyć korzystne warunki zatrudnienia osób niepełnosprawnych na własnym terenie - to znaczy terenie władz lokalnych?

Zasada 7.6

- Jakie są obecnie warunki w miejscach pracy w gestii władz lokalnych - czy osoby niepełnosprawne mają takie same perspektywy, co inni, jeżeli chodzi o:
 - zwolnienia,
 - awanse,
 - wzrost płac,
 - udział w programach szkoleniowych dla personelu.

Zasada 7.7

- Jakie możliwości zatrudnienia oferują władze osobom niepełnosprawnym, które nie mogą pracować na otwartym rynku?

Zasada 7.9

- Czy władze lokalne współpracują z organizacjami osób niepełnosprawnych w zakresie rozwiązań dotyczących życia zawodowego i rynku pracy?

Zasada 8.

Środki utrzymania i zabezpieczenie socjalne

„Państwa są odpowiedzialne za bezpieczeństwo socjalne i zapewnienie środków utrzymania osobom niepełnosprawnym.“

Pytania

Zasada 8.1

- Jakie wsparcie finansowe przysługuje osobom, które wskutek niepełnosprawności :
 - utraciły czasowo swoje dochody?
 - ich dochody uległy obniżeniu?
 - odmówiono im możliwości zatrudnienia?
- Czy wsparcie, o którym mowa, jest wystarczające by zapewnić osobom niepełnosprawnym równoważny standard życiowy?
- Niepełnosprawność może się wiązać z dodatkowymi wydatkami. Czy fakt ten został uwzględniony przy planowaniu wsparcia finansowego?

Zasada 8.3

- Jakie wsparcie finansowe zostało przewidziane dla osób opiekujących się osobą niepełnosprawną?

Zasada 8.4

- Czy władze opracowały specjalne programy działań oferujące zachętę dla osób niepełnosprawnych, które szukają pracy? Jeśli tak, czy te programy stwarzają szansę na:

- poradnictwo zawodowe?
- rehabilitacje zawodową?
- szkolenie zawodowe?
- pomoc w znalezieniu pracy?
- wsparcie finansowe w tym czasie?

Zasada 9.

Życie rodzinne i integralność jednostki

„Państwa powinny promować pełne uczestnictwo osób niepełnosprawnych w życiu rodzinnym. Powinny promować prawo do integralności osobistej i zagwarantować, by prawo nie dyskryminowało osób niepełnosprawnych ze względu na związki seksualne, małżeństwo i rodzicielstwo.“

Pytania

Zasada 9.1

- Czy władze lokalne umożliwiają osobom niepełnosprawnym zamieszkiwanie w rodzinie?
- Czy istnieją domy krótkiego pobytu? (wyręczające rodziny w opiece nad osobą niepełnosprawną w razie potrzeby - przyp. tłum.)

Zasada 9.2

- Czy władze lokalne zapewniają poradnictwo dla osób niepełnosprawnych pragnących założyć własne rodziny?

Zasada 9.3

- Jakie kroki podjęły władze lokalne celem zmiany negatywnych postaw wobec zawierania małżeństw, seksualności i rodzicielstwa osób niepełnosprawnych?

Zasada 9.4

- Czy władze oferują osobom niepełnosprawnym informacje na temat obrony przed nadużyciami seksualnymi i innymi formami nadużyć?

Zasada 10.

Kultura

„Państwa powinny zagwarantować osobom niepełnosprawnym integrację i możliwość uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych na równych prawach.“

Pytania

Zasada 10.1

- Czy różne formy działalności kulturalnej - takie jak taniec, muzyka, literatura, teatr, itp. są na tyle dostępne, że osoby niepełnosprawne mogą zaangażować się w aktywność artystyczną?
- Czy imprezy i usługi kulturalne są dostępne dla osób niepełnosprawnych?

Zasada 10.2

- Czy informacje dotyczące imprez i usług kulturalnych są dostępne w:
 - teatrach,
 - muzeach,
 - kinach,
 - bibliotekach?

Zasada 10.3

- Czy wykorzystywane są nowoczesne technologie celem udostępnienia osobom niepełnosprawnym imprez i usług kulturalnych?

Zasada 11.

Sport i rekreacja

„Państwa podejmą działania, aby zapewnić osobom niepełnosprawnym równe możliwości uprawiania sportu i rekreacji.“

Pytania

Zasada 11.1

- Czy miejsca uprawiania sportu i rekreacji są dostępne dla osób niepełnosprawnych, tak by mogły się one angażować w działalność sportową i oddawać się zajęciom rekreacyjnym?

Zasada 11.2

- Co robią władze, by zmobilizować przedsiębiorstwa turystyczne do przygotowania oferty dostępnej dla osób niepełnosprawnych?
- Jak władze wspierają działalność sportową angażującą osoby niepełnosprawne?
- Czy osoby niepełnosprawne są wspierane w tym, by mogły uczestniczyć w krajowych i międzynarodowych imprezach?

Zasada 11.4

- Czy osoby niepełnosprawne uprawiające sport mają dostęp do instruktażu i szkoleń tej samej jakości, co inni uczestnicy?

Zasada 11.5

- Czy organizacje osób niepełnosprawnych są konsultowane przy projektowaniu usług sportowych i rekreacyjnych dla osób niepełnosprawnych?

Zasada 12.

Religia

„Państwa będą podejmować działania ułatwiające równoprawne uczestnictwo osób niepełnosprawnych w życiu religijnym ich społeczności.“

Pytania

Zasada 12.1

- Czy i jak władze lokalne pomagają w udostępnieniu praktyk religijnych osobom niepełnosprawnym?

Zasada 12.2

- Jak władze wspierają propagowanie informacji na temat problemów niepełnosprawności w instytucjach i organizacjach religijnych?

Zasada 12.3

- Co robią władze w kierunku udostępnienia literatury religijnej osobom z upośledzeniem narządów zmysłów?

Zasada 12.4

- Czy organizacje osób niepełnosprawnych są konsultowane przy opracowywaniu rozwiązań zapewniających równoprawne uczestnictwo w praktykach religijnych?

Zasada 13.

Informacja i badania naukowe

„Państwa przyjmują główną odpowiedzialność za gromadzenie i rozpowszechnianie informacji na temat warunków życiowych osób niepełnosprawnych oraz promowanie badań naukowych dotyczących wszystkich aspektów ich życia łącznie z analizowaniem przeszkód utrudniających im codzienne funkcjonowanie.“

Pytania

Zasada 13.1

- Czy władze lokalne gromadzą statystyki dotyczące np.:
 - sytuacji szkolnej uczniów niepełnosprawnych?
 - warunków w miejscu pracy osób niepełnosprawnych?
 - szans zatrudnienia osób niepełnosprawnych?
 - dodatkowych prywatnych wydatków, które pociąga za sobą niepełnosprawność?
 - wpływu konieczności ograniczania wydatków i rosnących obciążeń na sytuację finansową osób niepełnosprawnych?

Zasada 13.2

- Czy władze dysponują bankiem danych na temat:
 - różnych grup osób niepełnosprawnych i ich zróżnicowanych potrzeb?
 - adresów wszystkich organizacji osób niepełnosprawnych?
 - służb i usług oraz programów dotyczących osób niepełnosprawnych?

Zasada 13.3

- W jakiej mierze władze wspierają badania na temat:
 - wpływu warunków społecznych i ekonomicznych na życie osób niepełnosprawnych i ich rodzin?
 - sposobów rozwijania służb i rozwiązań wspierających osoby niepełnosprawne?

Zasada 13.5

- Czy władze zachęcają do angażowania samych osób niepełnosprawnych do pracy przy zbieraniu danych i badaniach dotyczących problemów niepełnosprawności?

Zasada 13.7

- Jakie środki podejmują władze do rozprzestrzeniania wiedzy i informacji na temat niepełnosprawności
 - wśród polityków?
 - wśród administracji różnych szczebli?

Zasada 14.

Kreowanie polityki i planowanie

„Państwa powinny zagwarantować, by problemy niepełnosprawności były uwzględniane w skali całego kraju w procesie kreowania polityki i planowania dotyczącego tych problemów.“

Pytania

Zasada 14.1

- Czy władze lokalne dysponują planem polityki na rzecz osób niepełnosprawnych?
- Czy plan ten opiera się na Standardowych Zasadach?
- Czy plan zawiera konkretne rozwiązania z określeniem:
 - ram czasowych na wdrożenie określonego rozwiązania?
 - ciał i agencji odpowiedzialnych za to wdrożenie?
 - sposobów finansowania?

Zasada 14.2

- Czy plan polityki na rzecz osób niepełnosprawnych został opracowany w ścisłej współpracy z organizacjami osób niepełnosprawnych?
- Czy problemy niepełnosprawności od samego początku były włączone w plan władz?

Zasada 14.4

- Czy istnieją listy zadań np. dotyczące rozwiązań w zakresie dostępności, które mogłyby być wykorzystane w różnych sytuacjach?
- Jeśli tak, to czy używa się tych list w sposób zachęcający do działania?

Zasada 15.

Tworzenie prawa

„Państwa odpowiadają za tworzenie podstaw prawnych dla działań prowadzących do pełnego uczestnictwa i wyrównywania szans osób niepełnosprawnych.“

Pytania

Zasada 15.2

- Czy władze lokalne były krytykowane za nieprzestrzeganie ustawodawstwa dotyczącego osób niepełnosprawnych?
- Jeśli tak, to czy władze przedsięwzięły kroki, by te sytuacje już się nie powtórzyły?

Zasada 16.

Polityka ekonomiczna

„Państwa ponoszą odpowiedzialność finansową za krajowe programy i działania nakierowane na tworzenie równych szans osobom niepełnosprawnym.“

Pytania

Zasada 16.1

- Czy wydatki władz lokalnych na adaptacje oraz inne środki dotyczące osób niepełnosprawnych włączone są w cały budżet, czy też stanowią budżet odrębny?

Zasada 16.2

- Czy władze wspierają finansowo projekty i inne nowoczesne rozwiązania dotyczące osób niepełnosprawnych?

Zasada 16.4

- Czy władze dysponują specjalnym funduszem rozwojowym na cele związane z niepełnosprawnością, którym mogłyby wspierać projekty pilotażowe i samopomocowe programy powstające oddolnie?

Zasada 17.

Koordinacja działań

„Państwa są odpowiedzialne za ustanowienie i umacnianie pozycji krajowych komitetów koordynacyjnych lub innych podobnych organów, które służyłyby jako instancje ogniskujące na szczeblu krajowym działania dotyczące problemów niepełnosprawności.“

Pytania

Zasada 17.1

- Czy istnieje we władzach lokalnych stały komitet koordynujący kwestie dotyczące niepełnosprawności?

Zasada 17.2

- Jeśli tak, jak rekrutowani są członkowie do tego komitetu?

Zasada 17.3

- Jak reprezentowane są w tym Komitecie organizacje osób niepełnosprawnych?

Zasada 17.4

- Jakimi środkami dysponuje komitet koordynacyjny?

Zasada 18.

Organizacje osób niepełnosprawnych

„Państwa powinny określić prawo organizacji osób niepełnosprawnych do reprezentowania osób niepełnosprawnych na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym. Państwa powinny także uznać doradczą rolę organizacji osób niepełnosprawnych w kształtowaniu polityki społecznej w odniesieniu do tych osób.“

Pytania

Zasada 18.1

- Jak władze lokalne zachęcają do pracy i wspierają:
 - tworzenie organizacji osób niepełnosprawnych?
 - istniejące organizacje osób niepełnosprawnych?
 - kooperacją pomiędzy organizacjami osób niepełnosprawnych?

Zasada 18.2

- Jak władze dziś współpracują z organizacjami osób niepełnosprawnych?

Zasada 18.3

- Jaką rolę odgrywają organizacje osób niepełnosprawnych w kwestii wspierania osób niepełnosprawnych oraz istniejących służb i rozwiązań dotyczących tych osób? Czy mogą one:
 - identyfikować potrzeby i priorytety?
 - uczestniczyć w planowaniu rozwiązań?
 - uczestniczyć we wdrażaniu?
 - uczestniczyć w ewaluacji?
 - aktywnie przyczyniać się do podnoszenia świadomości społecznej?

Zasada 18.4

- Jakie jest znaczenie organizacji osób niepełnosprawnych dla:
 - swoich członków?
 - całego społeczeństwa?

Zasada 18.5

- W jakim stopniu organizacje osób niepełnosprawnych są reprezentowane w administracji władz lokalnych?

Zasada 19.

Szkolenie personelu

„Państwa są odpowiedzialne za zapewnienie na wszystkich poziomach właściwego szkolenia personelu, zaangażowanego w planowanie i prowadzenie programów i usług dla osób niepełnosprawnych.“

Pytania

Zasada 19.1

- Czy kategorie pracowników władz lokalnych, które mają częsty kontakt z osobami niepełnosprawnymi, przechodzą szkolenie z problematyki niepełnosprawności?

Zasada 19.3

- Czy same osoby niepełnosprawne są włączane - jako nauczyciele, instruktorzy lub doradcy - w programy szkoleniowe dla personelu, dotyczące osób niepełnosprawnych?
- Czy te programy szkoleniowe opracowywane są w konsultacji z organizacjami osób niepełnosprawnych?

Zasada 20.

Monitoring krajowy i ocena programów dotyczących niepełnosprawności w zakresie wdrażania Zasad

„Państwa są odpowiedzialne za stałą kontrolę i ocenę wdrażania programów krajowych oraz służb i usług dotyczących wyrównywania szans osób niepełnosprawnych.“

Pytania

Zasada 20.1

- Jak dokonywana jest ewaluacja planu polityki na rzecz osób niepełnosprawnych i innych programów dotyczących tych osób realizowanych przez władze lokalne?
- Jaką rolę odgrywają organizacje osób niepełnosprawnych gdy dochodzi do ewaluacji planu polityki na rzecz osób niepełnosprawnych i innych programów dotyczących osób niepełnosprawnych?
- Jak i kto otrzymuje rezultaty takich ewaluacji?

Zasada 20.5

- Czy procedury dotyczące tego, jak i kiedy plan polityki na rzecz osób niepełnosprawnych i programy działań powinny być poddane ewaluacji, są wpisane w te dokumenty?

Zasada 21.

Współpraca techniczna i gospodarcza

„Obowiązkiem państw uprzemysłowionych i rozwijających się jest współpraca i podejmowanie działań na rzecz poprawy warunków życia osób niepełnosprawnych w krajach rozwijających się.“

Pytania

Zasada 21.1

- Jakimi środkami dysponują władze lokalne w odniesieniu do niepełnosprawnych uchodźców i imigrantów?
- Czy specjalne potrzeby niepełnosprawnych imigrantów i uchodźców są uwzględniane w planie polityki na rzecz osób niepełnosprawnych i w programach działań?

Zasada 21.2

- W przypadku, gdy władze współpracują lub mają wymianę z krajami rozwijającymi się, czy kwestie dotyczące niepełnosprawności są uwzględniane w tym procesie?

Zasada 21.3

- Czy organizacje osób niepełnosprawnych są konsultowane w sytuacji, gdy władze planują realizację projektów dotyczących osób niepełnosprawnych w krajach rozwijających się ?

Zasada 21.4

- Czy w projektach dotyczących współpracy technicznej i gospodarczej z krajami rozwijającymi się władze wspierają:

- rozwijanie sprawności, umiejętności i możliwości osób niepełnosprawnych?
- działania generujące miejsca pracy dla tych osób?
- rozprzestrzenianie odpowiednich technologii i know-how dotyczących problemów niepełnosprawności?

Zasada 21.5

- Czy władze wspierają tworzenie i wzmocnienie organizacji osób niepełnosprawnych w innych krajach poprzez:
 - wspieranie inicjatyw podejmowanych przez organizacje osób niepełnosprawnych
 - w inny sposób?

Zasada 21.6

- Gdy władze angażują się we współpracę lub wymianę z krajami rozwijającymi się, czy podejmuje się kroki, by podnieść wiedzę na temat problemów niepełnosprawności wśród zaangażowanego we współpracę personelu?

Zasada 22.

Współpraca międzynarodowa

„Państwa będą aktywnie uczestniczyć we współpracy międzynarodowej dotyczącej polityki wyrównywania szans osób niepełnosprawnych.“

Pytania

Zasada 22.2

- W sytuacji gdy władze lokalne podejmują międzynarodową współpracę, czy problemy dotyczące niepełnosprawności są uwzględniane:
 - w negocjacjach?
 - w wymianie informacji?
 - programach rozwoju?

Zasada 22.3

- W jaki sposób władze wspierają międzynarodową wymianę wiedzy i doświadczeń pomiędzy:
 - organizacjami pozarządowymi zajmującymi się problemami niepełnosprawności?
 - instytutami badawczymi i indywidualnymi badaczami zaangażowanymi w kwestie niepełnosprawności?
 - przedstawicielami programów i profesjonalnych grup działających w obszarze niepełnosprawności?
 - organizacjami osób niepełnosprawnych?
 - krajowymi komitetami koordynacyjnymi?

**Proponowana
struktura planu
polityki na rzecz osób
niepełnosprawnych**

Proponowana struktura planu polityki na rzecz osób niepełnosprawnych

Dalekosiężny cel nadrzędny

- taki np. jak „w naszej społeczności wszyscy obywatele powinni móc uczestniczyć w życiu kulturalnym na równych prawach“.

Podsumowanie inwentarzy działań lokalnych

- jak różnorodne działania podejmowane w społeczności mają się do Standardowych Zasad.

Podsumowanie potrzeb osób niepełnosprawnych w zakresie służb i usług socjalnych

- ogólny opis potrzeb osób niepełnosprawnych w zakresie wszystkich służb, które powinny funkcjonować w społeczności

Długofalowy plan działań

- określenie obszarów, na których powinny być wprowadzone dane rozwiązania oraz rozplanowanie pracy na poszczególne lata.

Konkretne cele i rozwiązania

- opis celów i rozwiązań, które mogą być zrealizowane na danym obszarze, w okresie czasu wyznaczonym przez plan. Rozwiązania powinny być skonkretyzowane w taki sposób, by pokazać, jakie kroki mają być przedsięwzięte, kiedy zostaną zakończone, jakie ciało czy agencja jest odpowiedzialna za ich wdrożenie i w jaki sposób będą one finansowane.

Przykład:

- Informacje dotyczące spraw gminy zostaną udostępnione poprzez:
 - zaadaptowanie wejść i central telefonicznych w biurach gminy
 - zainstalowanie wind i telefonów tekstowych (czas wdrożenia, agencja odpowiedzialna za wdrożenie, finansowanie).
- Wszystkie informacje biura gminy powinny być dostępne - na życzenie - na kasecie lub w języku łatwym do czytania (agencja, finansowanie, czas wdrożenia).
 - budynki, gdzie odbywają się zebrania Zarządu Gminy, powinny być dostępne dla osób niepełnosprawnych (czas wdrożenia, agencja, finansowanie).
- Przyszła współpraca z organizacjami osób niepełnosprawnych
 - formy przyszłej współpracy.

Ewaluacja i aktualizacja

- określenie procedur dotyczących tego, kiedy i jak plan zostanie poddany ewaluacji i aktualizacji.

AGENDA 22

WŁADZE LOKALNE

Plany polityki na rzecz osób niepełnosprawnych

W r. 1993 Zgromadzenie Generalne ONZ przyjęło 22 Zasady, których celem jest zagwarantowanie równych szans osobom niepełnosprawnym.

Jeśli mamy stać się społeczeństwem dla wszystkich - konieczne jest zaplanowanie systematycznych działań w tym kierunku. Ruch na rzecz osób niepełnosprawnych w Szwecji zaproponował metodę, dzięki której społeczności lokalne mogą opracować swoje plany polityki na rzecz osób niepełnosprawnych w oparciu o Standardowe Zasady Wyrównywania Szans Osób Niepełnosprawnych.

Metoda ta, którą nazwaliśmy Agendą 22, oznacza:

- wykorzystanie 22 Zasad jako struktury,
- ścisłą współpracę władz lokalnych i organizacji osób niepełnosprawnych przy opracowywaniu planu,
- oparcie planu o przegląd dotychczasowych działań realizowanych w społeczności, skonfrontowanych ze Standardowymi Zasadami oraz o inwentarz potrzeb osób niepełnosprawnych w zakresie służb i usług socjalnych,
- opracowanie planu zawierającego konkretny opis rozwiązań, które mają być przedsięwzięte.

Mamy nadzieję, że podejście i idee zaprezentowane w Agendzie 22 ułatwią innym opracowanie własnych planów polityki na rzecz osób niepełnosprawnych.

The Swedish Co-operative Body of Organisations od Disabled People
Box 1386, S-172 27 Sundbyberg
Tel 46-8-546 404 00
Fax 46-8-546 404 44
E-mail hso@hso.se
www.hso.se

DHR*

SRF
/mskadades Riksförbund

The Swedish Co-operative Body of Organisations od Disabled People
- 37 współpracujących ze sobą organizacji osób niepełnosprawnych